

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЕННЯ В
УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції

16 травня 2025 року

За загальною редакцією доктора політичних наук,

професора М.В. Трофименка

Київ
МДУ
2025

Організаційний комітет:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, доктор політичних— наук, професор;
Заступник голови	Юлія ДЕМИДОВА, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Члени оргкомітету:	Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Марія ПОЖИДАЄВА, професор кафедри права, доктор юридичних наук, доцент; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, доцент кафедри права, доктор філософії; Галина ТИХОМИРОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент Žaneta Simanavičienė, prof. Mykolas Romeris University

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 27.05.2025).

С 91 Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики : зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 16 трав. 2025 р. / за заг. ред. М.В. Трофименка. — Київ: МДУ, 2025. — 421 с.

Збірник містить матеріали XIII Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 16 травня 2025 року в Маріупольському державному університеті. Посвідчення №285 про реєстрацію проведення заходу від 3 березня 2025 р. в ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ)). У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні за напрямками: міжнародне право: виклики та перспективи; права людини крізь призму сучасних викликів і загроз; Україна на шляху повоєнного відновлення: правовий аспект; кримінальна юстиція під час війни та у повоєнний період; кліматична справедливість: право, політика та безпека. Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

9. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. Дата оновлення: 08.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 07.05.2025).
10. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Дата оновлення: 04.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 07.05.2025).
11. Хавронюк, М. І. Курс антикорупційного законодавства України. Київ: Юрінком Інтер. 2019.
12. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 липня 2017 року № 2163-VIII. Дата оновлення: 20.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 07.05.2025).

Волік В.В.,

доктор юридичних наук, професор

професор кафедри права

Маріупольський державний університет

v.volik@mu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-1344-9486

Цикура Д.,

I курс, другий (магістерський) рівень вищої

освіти, денна форма навчання, освітня

програма «Право»

Маріупольський державний університет

ORCID: 0009-0000-9588-2218

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Принцип верховенства права є однією з основоположних засад, яка формує концептуальні підвалини демократичного правопорядку. Його значення проявляється як у процесі правотворення, так і під час реалізації та тлумачення норм права. Незважаючи на свою центральну роль, поняття «верховенства права» не має універсального, однозначного визначення у

науковій літературі – як в українській, так і в міжнародній. Це зумовлено тим, що воно охоплює широкий спектр правових і моральних ідей, змінюється залежно від конкретного контексту та завжди несе в собі гнучкий зміст.

У преамбулі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод принцип верховенства права фігурує як спільна цінність держав-учасниць, що підкреслює його ключову роль у європейському правовому просторі. У цьому контексті особлива роль належить Європейському суду з прав людини (ЄСПЛ), який через свою судову практику послідовно наповнює цей принцип конкретним правовим змістом, роблячи його дієвим інструментом захисту прав і свобод людини.

Наукові дослідження, присвячені аналізу позиції ЄСПЛ щодо верховенства права, а також уточненню на цій основі його змісту та складових елементів, свідчать про актуальність цього питання. Враховуючи наведене, можна виокремити праці таких науковців, як В.В. Волік, Д.Ю. Коляденко, І.В. Стаднік, О. Крижовою та В. Темченко.

У рішеннях ЄСПЛ простежується системний підхід до застосування принципу верховенства права. Зокрема, Суд послідовно наголошує на необхідності дотримання ключових ідей демократичного устрою, правової передбачуваності та обмеження дискреції органів державної влади. Втручання у здійснення прав людини розглядається ЄСПЛ крізь призму відповідності трьом основним принципам: «необхідно у демократичному суспільстві», «згідно із законом», «правомірної мети» [3, с. 68–69].

Загалом можна припустити, що позиція ЄСПЛ відповідає усталеній міжнародно-правовій традиції, згідно якої принцип верховенства права характеризується шляхом виокремлення його основних складових, а саме:

- доступність закону (в тому значенні, що закон має бути зрозумілим, чітким та передбачуваним);
- питання юридичних прав мають бути вирішені нормами права, а не на основі дискреції;
- рівність перед законом;

- влада має здійснюватися у правомірний, справедливий та розумний спосіб;
- права людини мають бути захищені;
- мають бути забезпечені засоби для розв'язання спорів без надмірних матеріальних витрат чи надмірної тривалості;
- суд має бути справедливим;
- дотримання державою як її міжнародно-правових обов'язків, так і тих, що зумовлені національним правом [2, с. 545].

І тут слід погодитися з П. Рабіновичем, що позиція ЄСПЛ ґрунтується на принципах «інтегрального» підходу до розуміння змісту верховенства права, який традиційно ухиляючись від вичерпного пояснення цього терміна-поняття, постійно додає до його змісту нові «значущі елементи». Завдяки цьому верховенство права виступає як динамічне явище, що забезпечує комплексний захист прав людини, на основі взаємодії і взаємозалежності окремих складових зі свободою людини, її інтересами і потребами. Тобто, специфіка позиції ЄСПЛ проявляється в тому, що кожен з вказаних елементів отримує своє тлумачення не лише у відповідності до ЄКПЛ, а і з врахуванням особливостей конкретної справи, що дозволяє значно розширити «рамки», додати нових «відтінків» до загальної доктрини верховенства права [1, с.189].

Так, у рішенні ЄСПЛ від 10 грудня 2009 року у справі «Михайлюк та Петров проти України», Суд акцентує увагу на тому, що втручання в права повинно мати законну підставу, бути передбаченим національним законодавством, яке має бути доступним і зрозумілим для особи. Тим самим підкреслюється особлива роль законності та юридичної визначеності як елементів верховенства права, звертається увага на те, що якість законодавства, тобто його чіткість та відповідність принципам права, є необхідною умовою їх забезпечення [2, с. 546].

У справі «Христов проти України» від 19 лютого 2009 року ЄСПЛ підкреслює принцип юридичної визначеності як складову права на справедливий суд. Зокрема, вказано, що остаточні судові рішення мають

залишатися обов'язковими й незмінними (принцип *res judicata*), і перегляд справи не може бути засобом повторного судового процесу лише через наявність альтернативної думки [1, с. 190].

Також у контексті аналізу принципу верховенства права у практиці ЄСПЛ варто згадати рішення у таких справах, як, наприклад, «Совтрансавто-Холдинг проти України», де Суд констатує порушення права заявника на справедливий і відкритий розгляд незалежним судом у світлі принципу верховенства права, «Горнсбі проти Греції», а також «Брумареску проти Румунії» [2, с. 547].

Ці рішення демонструють, що забезпечення верховенства права залежить насамперед від належної якості законодавства, яке має бути доступним, зрозумілим, а його застосування – передбачуваним. Законодавчі положення повинні чітко визначати повноваження державних органів і не допускати свавілля.

Таким чином, практика ЄСПЛ свідчить про те, що принцип верховенства права складається з низки взаємозалежних елементів: законності, юридичної визначеності, справедливості правосуддя, дотримання прав і свобод людини. Хоча перші три аспекти відображають класичне формальне розуміння цього принципу, ЄСПЛ розвиває також його матеріальну складову, в якій акцент робиться на пріоритетності прав людини та їхньому ефективному захисті. Це дозволяє говорити про унікальну особливість тлумачення принципу верховенства права в рамках конвенційної системи – як інструменту юридичного оформлення природно-правової доктрини.

Список використаних джерел:

1. Коляденко Д.Ю. Принцип верховенства права у практиці Європейського суду з прав людини / Д.Ю. Коляденко ; наук. кер. І.В. Стаднік // Розвиток сучасної науки: актуальні питання теорії та практики : матеріали ІІІ Всеукр. студент. наук. конф., м. Харків, 19 трав. 2023 р. / ГО «Молодіжна

наукова ліга». – Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа», 2023. – С. 189–190.

2. Крижова О. Принцип верховенства права у практиці Європейського суду з прав людини / Оксана Крижова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: юридичні науки : збірник наукових праць. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. – № 865. – С. 544–549.

3. Темченко В. Принцип верховенства права у практиці Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України / В. Темченко // Вісник Академії управління МВС. – 2007. – № 1. – С. 68–74.

Гловюк І.В.,

*докторка юридичних наук, професорка,
Заслужена юристка України,
членкиня Ради комітету з питань
кримінального права та процесу НААУ,
членкиня Комітету із конституційного
правосуддя та прав людини Ради
адвокатів Одеської області*

<https://orcid.org/0000-0002-5685-3702>

ДОКАЗУВАННЯ СЕКСУАЛЬНИХ ДОМАГАНЬ ЗА СТАТТЕЮ 173-7 КУПАП: ПИТАННЯ ПРАКТИКИ

Визначення сексуального домагання як адміністративного правопорушення сформульовано у ст. 173-7 КУПАП як умисне вчинення проти бажання особи образливих, принизливих дій сексуального характеру, виражених вербально або невербально (слова, жести, рухи тіла), у тому числі з використанням електронних комунікацій.

ст. 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»	ст. 40 Стамбульської конвенції
--	--------------------------------